

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • נצבים תשפ"א

נותנים לו מן השמים עולם הזה כרצונו, ואינו מקבל עולם הבא, מפני שאינו רוצה את זה, ובעולם הבא יהיה לו רק גיהינום.

וכן אמרו חז"ל (בראשית רבה טו, ד, הובא ברש"י פרשת תולדות) שצדיקים תחילתם ייסורים וסופם שלווה, ואילו רשעים תחילתם שלווה וסופם ייסורים. והסוף הוא חיי הנצח בעולם הבא, ושם יש לצדיקים תענוגי עולם הבא, שהם תענוגים שאין לשער ואין לנו שום השהה מה הם, כמו שכתוב (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים זולתך", ואפילו הנביאים לא ידעו מה זה העולם הבא (ברכות לד, ב), תענוגים כאלו שעין לא ראתה!

הדרך ליראה היא לימוד המוסר

וכאמור העצה למעשה בשבילנו ליראת שמים היא לימוד המוסר, ויש ספרי מוסר, והרי זה מן השמים, ומן השמים זיכו אותנו בזה שיש ספרי מוסר כדי להוסיף יראת שמים, ורק צריכים לעסוק בזה.

וכבר דיברנו שיש ללמוד מוסר שמעניין, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, אבל יש ספרי מוסר מעניינים, ובישיבות לומדים ארבעה ספרי מוסר: שערי תשובה, מסילת ישרים, חובות הלבבות, וארחות צדיקים, והם ספרי מוסר שיש בהם הרבה חלקים, וכל אחד יכול למצוא שם מה שמעניין אותו, וגם יש נפש החיים, ועוד הרבה ספרי מוסר מעניינים שמשפיעים.

וידוע שמי שיש לו קביעות בספרי מוסר, הוא מאושר ושמח בחלקו, ואין זה מפחיד, ולא עושה עצבות ומצב רוח לא טוב, אלא חיים מאושרים! וסיפרו לי הרבה אנשים ובהם בעלי משפחה, שהתחילו ללמוד קביעות יום יומית בספרי מוסר, ועל ידי זה הביית נהיה בית אחר, עם אווירה נעימה בבית והרגשה מאד נעימה, כי המוסר מרגיע את האדם, שידוע שיש לו מה לעשות, ואינו משתעמם, כי יש לו תפקיד מאד מעניין, ועל ידי זה הוא שמח בחלקו.

היראה מחייבת להיזהר מביטול תורה

ומה היא יראת שמים למעשה, מה היראה מחייבת! יראת שמים מחייבת ראשית שלא לעשות חטאים, וגם לעשות מעשים טובים.

והחטא החמור ביותר הוא ביטול תורה, כמו שאמרו (פתיחתא דאיכה רבה ב') ויתר הקב"ה על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה שנאמר על מה אבדה הארץ וגו' על עזבם את תורתך.

ולחלן שם אמרו, ואותי עזבו ואת תורתך לא שמרו – הלוואי אותי עזבו ותורתך שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. והיינו למרות שעברו עבירות חמורות של ייהרג ואל יעבור, אם היו לומדים תורה אזי המאור שבה היה מחזירן למוטב! כי כן הוא כוח התורה, שקדושת התורה משנה את האדם, ונותנת לו השקפה אחרת על כל החיים.

מדרגת האדם לפי מה שמחשיב תורה ומצוות

והנה לשון חז"ל הוא שלא ויתר הקב"ה על מאסה של תורה, ולא אמרו ביטול תורה, אלא מאסה, כי עיקר החטא הוא הזלזול בחשיבות התורה, שלא מחשיבים את התורה, ובוה תלויה המדרגה, את מה מחשיבים, האם מחשיבים את מה שצריך להחשיב, מה שבאמת חשוב, או שמחשיבים דברים אחרים.

ולכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ט) ששמחה במצוה זה דבר עצום מאד, ולשונו שם "כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות", והזכיר בזה שלושה ענייני הפלגה: יגדל, וישגא, מאד! שכר השמחה על המצוה, כי השמחה במצוות באה מתוך החשיבות, שאדם מחשיב תורה, ומחשיב את המצוה, ולכן זה דבר שנותן לאדם זכויות עצומות.

ולעומת זה כתוב בפרשת התוכחה (דברים כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את השם אלוקים בשמחה ובטוב לבב", וכבר ביאר הרמב"ם בהלכות יום טוב (ו, כ) את הפסוק הזה, שחכונתו שעבדו עבודת השם, אבל זה לא היה בשמחה, ועל זה באה התוכחה, כי אם העבודה אינה בשמחה זהו דבר נמוך מאד, ואילו אם עושים בשמחה זוהי מדרגה עצומה מאד, וכמו שכתב רבינו יונה כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות, ושמחת המצוה נותנת לאדם שלמות מיוחדת, והיא זכות עצומה מאד, ומקדשת את האדם.

אדם מתקדש כל היום במעשי מצוות

ובאמת כל המעשים הטובים מקדשים, וכל עסק של מצוה מקדש את האדם, ובנוסף הברכות אנו אומרים אשר קידשנו במצותי, היינו שהציווי גם כן מקדש, עצם הדבר שהאדם מצווה ועושה, מה שהוא מצווה מקדש אותו! וכשהוא מקיים את המצוה הוא מתקדש יותר, וזהו שמבקשים בתפילה בלשון עתיד קדשנו במצוותיך, כי מלבד הקדושה שיש בנו על ידי עצם הציווי, יש עוד קדושה על ידי הקיום בפועל, ומבקשים שזוכה לסייעתא דשמיא לזה, וגם יש עוד תוספת

מצות יראת שמים ויראת חטא

יש דבר שהוא מצות עשה דאורייתא: יראת שמים, היא מצות עשה, כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוקים תירא, ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, וכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג טו-יז) שיש חיוב תמיד להוסיף יראה, עוד יראה ועוד יראה, שתהיה יראת שמים יותר גדולה ויותר גדולה, כי יש הרבה דרגות בזה, וגם המסילת ישרים האריך בענין היראה, על זהירות, ועל יראת חטא שהיא מדרגה גדולה מאד – יותר מיראת שמים.

ובגמרא בכתובות (קג, ב) מובא שרבינו הקדוש לפני פטירתו ציווה מי ימלא את מקומו, והיו לו שני בנים, האחד גדול בתורה והשני ביראת חטא, וציווה רבי שהבן שיותר גדול ביראת חטא ימלא את מקומו, והוא יהיה המרביץ תורה המשפיע אחריו, שיזכה את הרבים בתורה, כי תורה עם יראת חטא היא תורה אחרת, ונותנת גם סייעתא דשמיא לזיכוי הרבים בתורה, והרי הציבור צריך מזכה הרבים בתורה, ומי שהוא עם יראת חטא, יהיה לציבור יותר תועלת ממנו.

הקב"ה מבקש יראת שמים – לטובתנו

ואמרו חז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה השם אלוקים שואל מעמך כי אם ליראה.

ונתבונן בלשון הפסוק, שלא אמר דורש, אלא שואל, והיינו כמי שמבקש תעשה לי טובה, וכמו אדם ששואל מחברו, שמבקש ממנו: עשה עמי טובה והשאלני את הכלי הזה, כך הקב"ה שואל מהאדם, תעשה לי טובה כביכול, ומה היא הטובה? ליראה את השם אלוקים!

והענין בזה, מפני שכתוב (מלאכי א, ב) אהבתי אתכם אמר השם, והקב"ה אהב את כלל ישראל ורצונו להיטיב לנו, ולכן כביכול הוא מבקש, תעשו לי טובה ותפחדו ממני, לטובתכם! [וכן כתב הרמב"ן: מה השם אלוקים שואל מעמך – נמשך אל לטוב לך, יאמר איננו שואל מעמך דבר שיהיה לצרכו אלא לצורך כטעם אם צדקת מה תתן לו, רק הכל הוא לטוב לך].

אמנם מלבד זאת, אם אין יראת שמים זה גם חטא, כי יש מצוה את השם אלוקים תירא, והקב"ה אמנם מבקש זאת לטובתנו, אבל זה גם חיוב!

בשבילנו גם יראת העונש היא מדרגה

וכיצד עושים יראת שמים? יש הרבה מדרגות ביראה, והיראה הפשוטה היא יראת העונש, לדעת שעל חטא יש עונש – גם בעולם הזה, ובעולם הבא יש גיהינום, וכשיודעים שאדם החוטא נענש, מפחדים מן החטא.

והרמב"ם בהלכות תשובה (י, א) כתב שיראת העונש היא דרגה נמוכה מאד השייכת לנשים ועמי הארץ, ומי שהוא בעל מדרגה צריך שתהיה לו יראת שמים יותר גדולה, אך כבר אמר רבי ישראל סלנטר שבזמנינו הלוואי שתהיה לנו יראת העונש, וגם יראת העונש היא דרגה גבוהה לכל אחד ואחד.

והדרך להגיע לזה היא על ידי קביעות לימוד המוסר, בסדר המוסר שבישיבות, ורבי ישראל כבר חידש את זה וקבע שזה דבר הכרחי עד שזה התקבל בכל הישיבות, וגם החפץ חיים כתב (בית ישראל פ"ט) "ראוי ונחוץ לקבוע בכל הישיבות עת קבוע ללימוד המוסר בכל יום, וכן דיברתי עם גדולים שהתנגדו מלפנים ללימוד המוסר בישיבות, ועתה הודו הכל כי כהיום נחוץ מאד לימוד המוסר, ובלא לימוד המוסר אין אנו בטוחים שתתקיים תורת השם ויראתו בידינו. והן בני הישיבות, והן סתם בעלי בתים, צריכים לקבוע איזה זמן בכל יום ללימוד ספרי יראה", היינו שבזמנינו בדורות האחרונים הכל מודים שמוכרחים לקבוע זמן ללימוד המוסר, וזוהי העצה ליראת שמים.

עונש בעולם הזה או בעולם הבא

ומה היא יראת העונש? יש עונשים בעולם הזה וגם בעולם הבא, ובדרך כלל צדיקים מקבלים את העונש בעולם הזה, ואילו רשעים נענשים בגיהנום, כמו שכתוב (דברים יז, ז) "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו" ופירש רש"י וכן בתרגום אונקלוס "בחיינו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא", והיינו שרשעים שונאי השם, הקב"ה משלם להם בעולם הזה את שכר המעשים הטובים שהם עושים, ועל ידי זה יאבדו מן העולם הבא, ובעולם הבא יהיה להם רק גיהינום על החטאים שלהם.

והטעם לזה, מפני שרשע רוצה גולה הזה ולא עולם הבא, ואם הוא היה רוצה עולם הבא הוא כבר היה צדיק, כמו שאמרו (פסחים ח, א) שאדם הנותן צדקה בשביל העולם הבא הוא צדיק גמור, ואמנם הוא לא יחסידי, כי הוא עושה כדי לקבל פרס בעולם הבא ואין זה לשם שמים בשלמות, אבל על כל פנים הוא צדיק גמור ואינו רשע, ואילו רשע אינו חושב כלל על העולם הבא, ולא אכפת לו מכן, ומחשיב ורוצה רק את העולם הזה ולא עולם הבא, וכיון שזה מה שהוא רוצה,

קדושה, כמו שאמרו (יומא לט, א) שאם אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, ומתקדש עוד יותר בהשפעת קדושה מן השמים.

וכבר דיברנו כי במשך היום אנו עושים הרבה מצוות שמתקדשים בהם, ולמשל כשאדם נוטל ידיים לאכילה, הרי הוא עוסק במצוה ומתקדש, כי הנטילה היא מצוה ומתקדש בה, ואחר כך כשמברך על נטילת ידיים, זוהי עוד מצוה, ואף אם לבסוף הוא לא יאכל, כגון שרצה לאכול ונטל ידיים וברך, ואחר כך לא היה לו מה לאכול, ואינו יכול לאכול, כתב הריטב"א בחולין דף ק"ו שאין זו ברכה לבטלה, והנטילה היא מצוה והברכה היא ברכה, ומקבל שכר על זה.

ונמצא שהאדם כשהולך לאכול הרי הוא מתקדש בכמה מעשי מצוות, כי הנטילה היא מצוה, והברכה על הנטילה היא עוד מצוה, ואחר כך כשמברך המוציא לחם מן הארץ זוהי עוד ברכה ועוד מצוה, והאכילה עצמה גם כן, אם הוא אוכל מפני שהוא חייב לאכול, כי הוא עבד השם, ועבד חייב לאכול, כי אם לא יאכל הוא לא יוכל לעבוד, אזי האכילה היא גם כן מצוה.

וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) לגבי שינה, שאם אדם ישן לשם שמים, מפני שמחר יש תרי"ג מצוות שצריך לקיים, ואם לא ילך לישון בזמן אזי מחר הוא יהיה עייף ולא יקיים אותם, או שיקיים אבל לא בשלמות, וילמד אבל יהיה עייף, ולכן הוא הולך לישון כדי שיהיה לו כוח לתורה ולמצוות, אם זוהי כוונתו בשינה הוא עוסק במצוה כשהוא ישן, ולשון הרמב"ם שם "נמצאת שינה שלו עבודה למקום", כי השינה היא לצורך עבודת השם.

ואם כן גם כשהוא אוכל, אם הוא אוכל מפני שהוא חייב לאכול, כי יש תורה ותפילה ותרי"ג מצוות שצריך לקיים, ואם לא יאכל לא יהיה לו כוח לזה, הוא עובד השם באכילתו, ורק זה תלוי מה הכוונה, ואם אדם חושב כך הוא כבר עובד השם, כמו שהשינה היא עבודה כך גם האכילה היא עבודה, והכל תלוי מה הכוונה, ועל ידי הכוונה נחפץ כל מעשה שאדם עושה למצוה, אם זוהי כוונתו, וזה נקרא עבודת השם שיש בה קדושה, ומתקדש בזה!

הקב"ה ברא בטבע והאדם את צרכי קיומו

והנה הקב"ה ברא בעולם את כל מה שנצרך וחיוני לגוף, וכגון מזון, שהגוף זקוק לזה, וגם צריך שהמזון יהיה טעים, כדי שאדם יאכל ויתקיים, לכן ברא הקב"ה מזון שהוא גם טעים, וגם ברא את האדם עם טבע שמרגיש רעב, כי בלי זה הוא לעול שלא לאכול, ואזי ימות מרעב מבלי להרגיש כלל, ולכן נברא גם טבע של צימאון, שירגיש שהוא צריך לשתות, ובהו יחיה ויתקיים.

וכך אדם נברא עם כל הסיבות שבביל שהגוף יהיה בריא, ועם סיבות שהגוף עצמו ידרוש את זה, שכך יהיה טבע הגוף, שהוא רוצה לאכול ולשתות וגם רוצה לישון ולנוח וכל שאר הדברים שגוף צריך, ובספר החינוך (מצוה תפח) כתב שהגוף צריך ארבעה דברים: מזון, שינה, מנוחה, וגם שמחה, שאם אין שמחה והוא בלי מצב רוח, אז מה זיקק גם לגוף, וכבר אינו בריא, והקב"ה ברא את האדם עם טבע שיש בו את כל הסיבות הנצרכות לקיום הגוף.

מתיקות התורה לצורך קיום הנפש

ומסתבר שכך גם בנוגע לנפש, לנשמה, הרי הנשמה צריכה מזון, ומזון הנשמה זה תורה ומצוות, ולכן ברא הקב"ה את התורה והמצוות עם טעם ומתיקות, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים, והמצוות מקדשות את האדם, ובפרט תורה שזהו הדבר החיוני ביותר, לכן דברי תורה מאד מעניינים, ורק צריך ללמוד כל אחד לפי טבעו וכוחותיו ואזי זה מעניין, וכמו שכל דבר שהוא הכרחי לגוף, ברא הקב"ה בטבע שנמשכים לזה, כך גם מה שהכרחי לנפש, נברא בצורה כזו שהטבע יימשך לזה, ולכן יש מתיקות בתורה.

ובאמת אמרו בגמרא (עירובין נד, ב) שהפסוק "באהבתה תשגה תמיד" נאמר על התורה, וקראו פסוק זה על רבי אלעזר בן פדת, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון, והיינו שהוא ישב ועסק בתורה והוריד את בגדו העליון מפני החום, ומתוך דבקותו בתורה שכן שהוריד את הבגד והמשיך ללמוד במקום אחר בלי הבגד, כי זהו כוח התורה שזה מעניין כל כך וגורם לשכוח מכל הדברים האחרים.

וכן היו מעשים בגדולים בדורות האחרונים, שהיו צריכים לעבור ניתוח, ובניתוח יש כאבים ועושים הרדמה, אך הם אמרו שאין צורך בהרדמה, אלא ידיעו להם כעשר דקות קודם, והם ייכנסו בעיון באיזו סוגיא, ועל ידי זה לא ירגישו את הניתוח, וכך היה! זהו הכוח של דברי תורה.

וכעין זה מסופר גם על אחד הצדיקים שהיה צריך לעבור ניתוח, והוא גם כן ביקש שידועהו קצת זמן קודם, וחברו אז ניגון על יקה ריבון עלם, ועל ידי זה לא הרגיש את הניתוח, כי קה ריבון עלם זה שיר של אמונה ודבקות, אנת הוא מלכא מלך מלכיא, ועל ידי הדבקות באמונה לא הרגיש את הניתוח.

ובאמת ידוע שהחזון איש והבריסקער רב בתפילת שמונה עשרה היו בהתבטלות כל החושים הגשמיים, ולא שמעו מה שדיברו אליהם, והבריסקער רב היה מתפלל שמונה עשרה בקול רם בשביל הכוונה, ופעם אחת שכח יעלה ויבוא, והנוכחים שמו לב ואמרו לו יעלה ויבוא, והוא לא שמע, כי היה אז בביטול כל החושים, שכל חושי הגוף אינם פועלים, והוא כמי שאין לו גוף, כי היה כל כך מרותק בדבקות בהקב"ה עד שלא שמע ולא הרגיש כלל שום דבר אחר! וכעין זה מובא גם בספר הכוזרי (מאמר שלישי פרק ה) שזהו כוח התפילה.

ניצול כל זמן אפשרי לתורה

וכאמור על תורה נאמר באהבתה תשגה תמיד, וזה שייך לכל אחד ואחד, ואפילו מי שאין תורתו אומנותו, בזמן שהוא יכול ללמוד – יש מתיקות התורה, כל אחד כמה זמן שיש לו, אחד המרבה ואחד הממעיט.

וכבר הזכרנו מדברי הרא"ש (ב"ב פ"א סימן כו) שכל אחד לפי האפשרויות שלו, כשהוא לומד יש לו דרגה של ירבני, ומדובר שם לגבי שכר שמירה, שכל בני העיר צריכים לשלם שכר לשומרי העיר, אבל רבנן פטורים מתשלום מס השמירה, וכתב הרא"ש כי רבנן נקרא אפילו מי שצריך להתפרנס ולכן הוא קצת עובד להרוויח כדי חייו ואחר כך לומד, אבל אין זמן פנוי שמתבטל, אלא או שהוא לומד או שעובד כדי שיוכל ללמוד, ונקרא רבנן, כי אין זה תלוי כמה זמן הוא לומד, אלא העיקר שילמד כפי יכולתו ובלי בטלה, ואף אם הוא מוכרח לעבוד הרבה שעות ולומד רק מעט, אם זה כל מה שהוא יכול, הוא בדרגת רבנן וכבר הוא פטור מהמס, וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך יו"ד סימן רמ"ג.

ולעומת זה מי שיכול ללמוד יותר ואינו לומד, אפילו אם לומד הרבה אבל יש עוד משהו שהוא יכול ללמוד ואינו לומד, אם יש חלק שהוא יכול ואינו לומד כבר אינו נקרא רבנן, ואינו מגין על העיר, והוא צריך לשלם שכר שמירה.

והכרתי אחד שיצא לפנסיה, ועד אז הוא היה עובד ולומד קצת, אבל כשהתגבר הוא הפסיק לעבוד, ואמר כי עכשיו כבר אין לו זמן, מפני שיש לו שיעורים, והוא הולך לשמוע הרבה שיעורי תורה שיש במקום מגוריו, וגם מתנדב ביעור מציון ועושה מעשים טובים, וכך הוא עוסק יותר ממה שהיה קודם, ואין לו זמן פנוי, כי כל היום מנוצל לתורה ולמעשים טובים, ואילו אדם שיש לו עודף זמן הוא משועמם ומסכן, אבל הוא למרות שיצא לפנסיה אין לו עודף זמן, כי הוא שומע שיעורי תורה, פה שיעור ופה שיעור, ואחר כך גם עושה מעשי חסד ועוזר לאחרים, וכל היום הוא עוסק וחי חיים מאושרים! ואף שלא היה תורתו אומנותו, על ידי ניצול הזמן זכה לחיים מאושרים והוא מאושר ושמח בחלקו.

אשריך בעולם הזה וגם עולם הבא

ובאמת אמרו (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, ומהו דרכה של תורה? פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, והיינו ארבעה מיני קשיים: שאוכל רק פת במלח, ושיתה רק מים במשורה, כפי הצורך ולא יותר, ולא שתייה מתוקה אלא מים, וכן ישן על הארץ, שאין זה כל כך נוח, וגם עוד חיי צער חוץ מזה, ואזי אשריך בעולם הזה, אם בתורה אתה עמל – אשריך!

וכך המציאות, שאדם שעמל בתורה עם מיעוט תענוג, הוא מאושר, ואף שהוא אוכל רק פת במלח, אבל סוף סוף הוא שבע ואינו רעב, והוא שותה מים במשורה, אבל הוא שותה כדי צרכו וכבר אינו צמא, והוא ישן על הארץ בלי מזרון נוח, אבל הוא ישן וכבר אינו עייף, וגם מה שיש עוד חיי צער, בשעת הלימוד הוא שוכח מכל הצער, ואינו מרגיש שום צער, אלא אשריך בעולם הזה!

ומוסיף התנא וטוב לך לעולם הבא, וכבר דיברנו שיש להבין מה החידוש בזה, ומה שאמר אשריך בעולם הזה מובן החידוש, שעם כל הצער הוא מאושר, אבל וטוב לך לעולם הבא הרי זה פשיטא, ולמי מגיע עולם הבא אם לא לאדם כזה שעמל בתורה מתוך הדחק, שאינו נהנה כלל מתענוגי העולם הזה וכל הזמן הוא עושה רק מעשים טובים, וכי סלקא דעתך שלא יהיה לו עולם הבא?

אכן החידוש הוא, שהרי ידוע שהנאות העולם הזה הם על חשבון העולם הבא, וכן כתב באגירת הגר"א שכל ההנאות יתפכו בקבר למרה, ואם כן מאחר שבלימוד התורה אשריו בעולם הזה, כבר היה מקום לחשוב שמחמת זה יפסיד מהעולם הבא, וחידש התנא שאין הדבר כן, ואדרבה, הנאת העולם הזה של תורה מוסיפה עולם הבא, ואינו מפסיד אלא מרוויח מזה, ורק הנאות גשמיות מורידות עולם הבא, אבל העולם הזה של תורה אינו מגרע אלא מוסיף עולם הבא, כי זה תורה וקדושה ומצוות, ובהו אשריך בעולם הזה וגם טוב לך לעולם הבא.

ואמנם יחד עם זה שצריך לעסוק בתורה במיעוט תענוג, אדם צריך גם יישוב הדעת, וצריך לאכול וצריך לשתות, וכתב המסילת ישרים בפרק א' כי הכלל בזה הוא כפי הצורך ליישוב הדעת – "והנאות העולם אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסיוע בלבד לשיהיה לו נחת רוח ויישוב דעת למען יוכל לפנות לבו אל העבודה הזאת המוטלת עליו", והיינו שאדם צריך לאכול ולשתות ולישון כמה שצריך בשביל יישוב הדעת, ובהו הוא גם כן חייב. אבל אחרי זה צריך זהירות, עם מידת הזהירות שלא להיכשל בחטא, וצריך לפקח על דרכיו.

ועל הכל צריך סייעתא דשמיא, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר אלוקים לא יעזבוני בידו, והיינו שהיצר הרע רוצה להחטיא את האדם, אבל יש סייעתא דשמיא, ובלי סייעתא דשמיא לא שייך כלום, רק עם סייעתא דשמיא, ובזכות שהאדם עושה מה שהוא יכול – אז יש סייעתא דשמיא. בעזרת השם נזכה כולנו לעשות מה שאנחנו חייבים ויכולים ונזכה לסייעתא דשמיא בכל מה שאנו צריכים.

נדבת ידידנו החפץ בעילום שמו

לזכות לכתיבה וחתומה טובה
לו ולכל בני ביתו
בספרן של צדיקים גמורים

לזכות יעקב ומרים ליפשיץ

הילדים יהונתן יהודה נתנאל ואלחנן
שנוכה לא להזיק ולא להיזק
ברוחניות וגשמיות

לעילוי נשמת

רבי ישעי' ב"ר משה שרייבר זללה"ה
נלב"ע ט"ו אלול תשפ"א - תנצב"ה